

'Melkoorlog' op het Eiland 1958 - 1960

Van augustus 1958 tot november 1960 was er een heuse melkoorlog gaande op "Het Eiland". Onderstaand een drietal brieven / pamfletten over dat onderwerp.

1) Uiteenzetting melkoorlog

Bron: handgeschreven brief van directeur D.J. Haker 'Zuivelfabriek Herwen en Aerdt' / brief is iets aangepast

Deze brief / aantekeningen van directeur Haker is mogelijk verzonden of uitgereikt vóór de 3^e vergadering - 16 augustus 1958 - tussen bestuur en directies van de zuivelfabrieken Didam, Herwen, Zevenaar en vertegenwoordigers van de GOZ. - met o.a. Secretaris GOZ.

De aantekeningen zijn als volgt:

±7 Jaar terug doet "*Tolkamers Handelsbelang*"¹, vertegenwoordigd door de Heren Lutjehuis² en Cretier³ een beroep op ons, om voortaan flessenmelk aan hun te leveren. "*We hebben op dat moment producten van Wichen (bij Nijmegen) doch dit bedrijf wordt opgeheven en willen ze wel van U betrekken*".

Wij waren hier niet voor ingericht, doch voegden er aan toe dat we dit wel wilden gaan maken. In afwachting van de technische aanpassing in onze fabriek moesten ze deze flessenmelk dan echter tijdelijk van een ander betrekken.

Ik wist dat Wichen was overgenomen door "Lent" uit Nijmegen, dus zocht ik contact op met Directeur Groenenstegen van "Lent" en maakte een afspraak met hem. Met ons drieën zijn we allerhartelijk ontvangen doch deden geen zaken, omdat de Heer Groenenstegen meende dat Lobith-Tolkamer "Camiz" gebied was. Hij gaf het advies om ons in verbinding te stellen met "Camiz" Arnhem.

Met ons drieën vertrokken wij richting Arnhem, doch onderweg kreeg ik het duidelijk het idee dat de beide Heren niet zo graag naar de "Camiz" gingen. De Heer Cretier wist een fabriek in Woudenberg en kon dit met een relatie van de "Vege" wel in orde maken.

Dit leek mij geen goed idee, ik moest als Directeur van een Coöperatie er voor waken dat in ons gebied géén N.V. of Particulier bedrijf iets te vertellen kreeg. *Deze Heren brengen graag iets, doch nemen ook graag iets mee terug.*

We vertrokken naar Elten, waar ik probeerde om toch nog met "Camiz" contact op te nemen en te regelen dat zo gauw wij dit product gingen maken, het dan van ons te betrekken.

Met ons drieën gingen wij die zelfde avond nog naar de - oud - Voorzitter de Heer Peters, welke ons ook adviseerde om tijdens de overgang de producten van "Camiz" Arn-

¹ Winkeliersvereniging De twee personen waren winkeliers uit Tolkamer die levensmiddelen - ook zuivelproducten - leverden aan de Schippers die toen nog allemaal moesten *inklaren* in Tolkamer

² Eigenaar levensmiddelenbedrijf ??

³ Eigenaar levensmiddelenbedrijf "De kleine winst".

hem te betrekken. Waarna de beide Heren zich de volgende dag met de "Camiz" in verbinding hebben gesteld, met als eindresultaat dat de melk leverantie zijn normale door-gang behield, als die van CZ. Wichen.

Na enkele weken (maanden) waren wij zo ver dat we zelf konden leveren. Ons product was prima en de bediening uitstekend. Langzaam aan groeide wij naar een steriel product, doch merkten ook dat wil je dit goed onder controle hebben je dan grotere afzet moet hebben, dus ook grotere investeren.

De schipper - hoofdafzet via Lutjehuis Tolkamer - verlangt een prima product en dat konden we niet bereiken, zonder grote investeringen.

Onze fabriek is vooral ingericht voor fabricage van kaas en ook merkten we wel, dat bij omschakeling de toenmalige Directeur Stoll (goed bevriend met "Camiz") ons géén kans zou geven en wij dus een te klein gedeelte van de consumptiemelk afzet zouden krijgen.

Wij durfden met onze aanvoer van 3 miljoen Kg. melk géén risico (te) nemen en investeerden niet. Toch maakten wij een vrij behoorlijk product vergeleken met onze Tolkamerse burens en steeds meer kregen wij verzoeken om met melk naar Lobith te komen.

Wij waren van mening dat, wilden wij dit doen, dan moest dit ook goed gebeuren, zodat in principe besloten werd, eerst bij de vele nieuwe huizen welke op Lobith gebouwd werden en worden een - eigen - winkelpand te bouwen.

Dit nu kwam de fabriek op Tolkamer en de melkslijters ter ore, welke zich in verbinding stelde met - Bondssecretaris - Heer Jonkman, met de mededeling dat Herwen van plan was hun te vermoorden.

De Heer Jonkman stelde zich in verbinding met onze Voorzitter de Heer Peters,. Hij adviseerde ons dit niet te doen, doch zag liever dat wij probeerden tot alkander te geraken en géén ruzie wilden maken.

Ondertussen bouwden wij gestadig voort aan de vernieuwing van onze fabriek en investeerden ± drie ton en schreven 225 duizend gulden af, rekening houdend met Jonkmans veronderstelling dat er t.z.t. een fusie zou kunnen komen tussen de 'Buurfabrieken' Herwen en Tolkamer.

Als concurrenten hadden wij Lobith, Zevenaar en Didam en ondanks onze hoge afschrijving stonden wij toch ieder jaar met de betalingen aan de spits.

'Tolkamer' moest investeren, 'Zevenaar' had tot nu toe gewacht met investeren, dit vanwege haar proces met de vorige eigenaar de Heer Whürmann (en Zn.)

Dit proces is inmiddels gewonnen en staat thans voor investeren. 'Didam' bouwde een melkinrichting zonder afnemers, wat véél kosten meebracht met een lage melkprijs.

Al met al werd overwogen door de Bond, een gesprek aan te knopen met deze vier fabrieken om tot een fusie te komen.

In het grootste vertrouwen werd een eerste vergadering belegd in Zevenaar, welke leidde tot een tweede vergadering. Ook na deze tweede vergadering verwachtten wij een positieve uitkomst, hoewel de besprekingen een stug verloop hadden, werd een afspraak gemaakt voor een derde bespreking op Dinsdag 19 Augustus jl.(1958).

Toen echter enkele dagen later, als een donderslag bij heldere hemel, het bericht kwam, dat Tolkamer een fusie was aangegaan met "Lent" Nijmegen, werd het vertrouwen in de

initiatiefnemer van deze besprekingen, de Zuivelbond, maar vooral in dat van het Bestuur van Tolkamer ernstig aangetast.

Om half elf werd er, in een allerijl bij elkaar geroepen Bestuursvergadering besloten om de melkslijters van Tolkamer te bezoeken, welke meerdere malen aan ons hadden laten blijken dat mocht 'Tolkamer' er mee ophouden, dan komen we bij 'Herwen' melk halen. Het gesprek verliep bevredigend, wij zouden Vrijdag uiterlijk van hun bericht ontvangen. Wij moesten zorgen dat naast de levering van losse melk, pap en karnemelk ook van ons betrokken kon worden Yoghurt vla enz. 'Steriel' melk betrokken wij reeds van de "Camiz" - wij waren daar reeds klant en gingen ons bij hun verzekeren van de resterende producten.

Taal noch teken vernomen wij van de bezochte melkslijters en melden dit aan 'Arnhem', welke zich inmiddels bedreigd voelden met hun levering aan de waterkant. Een gezamenlijke actie werd van onze kant afgeraden, omdat er uiteindelijk niets veranderde in onze afzet.

Ondanks onze afzijdigheid ontstond er een negatieve geruchtenstroom. Zoals over het 2 á 3 ct. minder uitbetalen voor de boerenmelk dan "Lent", het rondbrengen van pamfletten door onze chauffeurs, het leveren van losse melk aan de Heer Stoll, het voordoen of 'Herwen' stikt van de schulden, dat er f 8000.- strop is bij een zending kaas, dat we de boter en kaas niet kwijt kunnen en dat Herwen toch naar de "Camiz" gaat. Ondanks dit soort praatjes en nog veel meer negatiefs over 'onze fabriek' besloten wij steeds om een zo neutraal mogelijk standpunt in te nemen, zelfs normaal door te gaan, overmelk van 'Tolkamer' te betrekken en tevens de Yoghurt voor onze slijters te nemen.

Betreft de lastercampagne, U kunt in onze boeken komen nagaan dat wij het eerste halfjaar in plaats van een kaas en boter overschot een bijkoop hebben gehad van 63 ½ duizend kg. kaas en ruim 17.000 kg. boter.

Wij zouden het zeer op prijs stellen dat degene die de meeste praatjes rondstrooit eens terdege onderhanden wordt genomen.

Wij hadden gemeend alvorens dit onderhoud te beginnen, U van het voorgaande in kennis te stellen.

2^e Brief die door de Camiz werd verspreid in de "Eiland-dorpen".

KANTOOR EN FABRIEK ARNHEM: WESTERVOORTSEDIJK 124
TELEFOON No. 24441, 24442 en 24443 • POSTREKENING 903832
TELEGRAM-ADRES: CAMIZ ARNHEM
BANKIERS: COÖP. CENTR. BOERENLEENBANK

COÖP. ARNHEMSE MELKINRICHTING EN ZUIVELFABRIEK

ARNHEM, 19 Augustus 1958.

M. ,

Aangezien ons gebleken is, dat over de inschakeling van enkele van onze bezorgers bij de melkdistributie in Lobith en omgeving onjuiste opmerkingen worden verspreid, voelen wij ons genoodzaakt langs deze weg de inwoners van Lobith, Spijk en Tolkamer een volledige uiteenzetting te geven van de feiten die ons aanleiding hebben gegeven om met ingang van Maandag j.l. rechtstreeks aan de melkdistributie in Uw gemeente deel te nemen.

Zoals U waarschijnlijk bekend zal zijn, leverden wij reeds vele jaren aan vrijwel alle melkhandelaren in Uw gemeente met uitzondering van de melkslijters.

De bereiding van consumptiemelk, die zich na de oorlog sterk heeft ontwikkeld in de richting van speciaal-producten, welke verpakt aan de consumenten worden afgeleverd, wordt steeds meer samengetrokken op een aantal grotere melkinrichtingen die hiervoor kostbare installaties hebben aangeschaft.

In het algemeen is het zo, dat deze melkinrichtingen ook haar producten over een grote omgeving, hetzij via de plaatselijke zuivelfabriek, hetzij rechtstreeks, afleveren.

Tussen het bedrijf te Nijmegen "Melkerij Lent" en ons bestond reeds jaren een afspraak over de plaatsen die tot het afzetgebied van de beide fabrieken behoren. Deze afspraak hield onder meer in dat het gebied boven de Rijn door de Camiz zou worden verzorgd, indien de plaatselijke zuivelfabrieken deze consumptiemelkvoorziening niet meer zelf zouden verzorgen dan wel indien de zuivelfabrieken hierom zouden vragen.

Hoewel het ons bekend was dat in Uw gemeente meerdere malen geklaagd werd, hebben wij nimmer ernaar gestreefd in een concurrentiestrijd dit afzetgebied tot ons te trekken. Zoals wij reeds eerder hebben gezegd zouden wij wel tot levering in Lobith zijn overgegaan als ons dit was verzocht.

Tevens hebben wij hierbij overwogen dat er reeds lange tijd onder leiding van de Geldersche Overijselsche Zuivelbond plannen zijn gemaakt om in Uw gebied een samenwerking tussen verschillende Coöperatieve Zuivelfabrieken tot stand te brengen. De Coöp. Zuivelfabriek "Eendacht maakt Macht" te Lobith⁴ heeft gemeend - hetgeen onge twijfeld haar goed recht is - aan deze plannen tot samenwerking niet verder te moeten medewerken.

Zonder enige voorkennis aan de Geldersche Overijselsche Zuivelbond heeft zij het bedrijf gesloten en aan "Melkerij Lent" te Nijmegen overgedaan. Dit bedrijf heeft zonder opzegging van de bestaande afspraken de consumptiemelkvoorziening in Lobith ter hand genomen Wij hebben nu, mede op verzoek van een der andere coöperatieve zui-

⁴ Bedoeld wordt de zuivelfabriek te 'Tolkamer'

velfabrieken in Uw gebied⁵, gemeend ook de detailverkoop in de gemeente Lobith te moeten verzorgen.

Gaarne hadden wij dit gedaan op dezelfde wijze als dit in alle andere plaatsen gebeurd n.l. door bemiddeling van de plaatselijke melkhandelaren....

Aangezien echter de melkslijters in Uw gemeente zich reeds aan "Melkerij Lent" hadden verbonden en deze omschakeling op zeer korte termijn heeft plaats gehad, was het ons niet mogelijk om met succes enig contact met de melkslijters tot stand te brengen. Wij verklaren echter gaarne, dat indien de plaatselijke melkhandel bereid is onze producten te verkopen, wij onze bezorgers zullen terugtrekken.

Wij vertrouwen dat U zult inzien dat wij onder de gegeven omstandigheden niet anders hebben kunnen handelen en dat wij ons volkomen aan de afspraken hebben gehouden.

COÖPERATIEVE ARNHEMSE
MELKINRICHTING EN ZUIVELFABRIEK
C. A. M. I. Z.

⁵ 'Herwen en Aerdt'

3^e Pamflet wat in 1960 werdt verspreid in de 'dorpen' over het einde van de 'melkoorlog'

17 november 1960

AAN DE BEWONERS VAN LOBITH, TOLKAMER, SPIJK, HERWEN EN AERDT EN PANNERDEN.

Zoals U bekend is hebben onze beide coöperaties sedert augustus 1958 de consumptiemelk-voorziening in uw gemeenten verzorgd. Dit geschiedde gedeeltelijk door levering via de plaatselijk gevestigde melkhandelaren en gedeeltelijk via onze eigen bezorgers.

Gelukkig kan worden geconstateerd dat de concurrentiestrijd van het begin sedert geruime tijd tot het verleden behoort en dat de melkvoorziening thans regelmatig en op tijd plaats heeft.

Ter bevordering van de verdere opbouw van onze afzet in uw gebied hebben wij besloten thans tot een taakverdeling tussen onze bedrijven over te gaan.

Met ingang van 21 november a. s. zullen wij ons gemeenschappelijk afzetgebied in twee delen splitsen en zal elk van onze bedrijven een van deze delen volledig verzorgen. Vanaf deze datum zullen in Lobith, Tolkamer en Spijk uitsluitend produkten van Melkerij Lent geleverd worden en in Herwen en Aerdt en Pannerden uitsluitend de produkten van Camiz.

Wij vertrouwen dat hierdoor tevens de belangen van de plaatselijke melkhandelaren en van de consumenten gediend zullen zijn.

Voor zover u in een gebied woont waar met ingang van bovengenoemde datum de produkten van het ene bedrijf vervangen worden door die van het andere bedrijf zeggen wij u dank voor het tot op heden genoten vertrouwen en geven wij u de verzekering dat wij er gezamenlijk naar zullen blijven streven uw belangen ook in de toekomst volledig te behartigen.

Coöperatieve Nijmeegse Melkinrichting
„MELKERIJ LENT”

Coöperatieve Arnhemse Melkinrichting en Zuivelfabriek
C. A. M. I. Z.